

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 9/2005 vp

Hallituksen esitys Kansainvälisen rikostuomioistuimen ja Suomen välillä Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenkäynneissä kuultavina olleiden tai kuultavaksi tulevien todistajien ja heidän läheistensä sijoittamisesta Suomen alueelle kirjeenvaihdolla tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä syyskuuta 2005 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Kansainvälisen rikostuomioistuimen ja Suomen välillä Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenkäynneissä kuultavina olleiden tai kuultavaksi tulevien todistajien ja heidän läheistensä sijoittamisesta Suomen alueelle kirjeenvaihdolla tehdyn

sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 84/2005 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- ma. lainsäädäntöneuvos Tapio Puurunen, ulkoasiainministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Haagissa kesäkuussa 2005 Kansainvälisen rikostuomioistuimen ja Suomen hallituksen välillä kirjeenvaihdolla tehdyn sopimuksen Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenkäynneissä kuultavina olleiden tai kuultavaksi tulevien todistajien ja heidän läheistensä sijoittamisesta Suomen alueelle sekä lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Sopimuksessa määritellään ne ehdot, joiden mukaan todistajien sijoittamisen tulee tapahtua. Sijoittamisen on tarkoitus

koskea todistajia, jotka ovat esiintyneet tai tulevat esiintymään todistajina Kansainvälisen rikostuomioistuimen oikeudenkäynneissä. Todistajat voisivat olla joko syyttäjän tai puolustuksen todistajia. Sijoitettavaksi voisi tulla myös todistajan läheisiä kirjeenvaihdon määritelmän mukaisesti.

Sopimuksen mukaan Suomen viranomaiset päättäisivät tapauskohtaisesti todistajien ja heidän läheistensä vastaanottamisesta ja sijoittamisesta Suomeen. Lähtökohtana on, ettei Suomi sitoudu tarjoamaan erityisiä todistajansuojeluoh-

jelmia. Sopimuksen mukaan Suomi sitoutuu turvaamaan Suomeen sijoitettaville todistajille ja heidän läheisilleen ne etuudet, avustukset ja oikeudet, joihin on oikeutettu henkilö, joka määrittellään "pakolaiseksi" vuonna 1951 tehdyn ja vuoden 1967 pöytäkirjalla muutetun pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen 1 artiklan mukaisesti. Lisäksi Suomi sitoutuu takaamaan Suomeen sijoitettaville todistajille ja heidän läheisilleen sopimuksessa yksilöidyt etuudet ja palvelut samoin perustein kuin omille kansalaisilleen.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun tuomioistuin on vastaanottanut Suomen ilmoituksen siitä, että sen valtiosäännön edellytykset tämän kirjeenvaihdon voimaantulolle on täytetty.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettynä ajankohdana samanaikaisesti, kun sopimus tulee voimaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussääntö tuli kansainvälisesti voimaan heinäkuussa 2002, ja Suomi ratifioi perussäännön joulukuussa 2002. Suomi on alusta saakka tukenut aktiivisesti tuomioistuimen toimintaa ja pyrkinyt rankaisemattomuuden vähentämiseksi vahvistamaan tuomioistuimen toimintaedellytyksiä ja universaalisuutta. Käsiteltävänä oleva todistajien ja heidän läheistensä uudelleen sijoittamista koskeva sopimus on valiokunnan mielestä tärkeä osa perussäännön toimeenpanoa.

Todistajien kertomukset ovat merkittävä osa oikeudenkäyntiä varten kerättävästä todistusaineistosta. Valiokunta korostaa, että oikeudenkäynnin tehokkuuden kannalta on ensisijaisen tärkeää, että tuomioistuin kykenee takaamaan todistajien ja heidän läheistensä turvallisuuden, jotta todistajat voivat antaa lausuntonsa ilman koston pelkoa tai muuta uhkaa. Yhtenä keskeisenä todistajien suojelun muotona on todistajien ja heidän läheistensä uudelleen sijoittaminen.

Perussäännön sopimusvaltiona Suomi on velvollinen tekemään yhteistyötä tuomioistuimen kanssa ja antamaan pyydettyä tuomioistuimelle oikeusapua. Käsiteltävänä olevassa sopimuksessa Suomi sitoutuu vastaanottamaan vuosittain rajallisen määrän tuomioistuimessa

kuultavina olleita tai kuultavaksi tulevia todistajia ja tarvittaessa heidän läheisiään ja tarjoamaan heille sopimuksen mukaista sijoittamisapua. Suomen tekemässä sopimuksessa painotetaan, että Suomessa ei ole tällä hetkellä erityisiä todistajansuojeluohjelmia. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomi pidättää itselleen harkintavallan tiettyjen todistajien tai heidän läheistensä vastaanottamisesta ja sijoittamispyyntöjä käsitellään tapauskohtaisesti.

Sopimuksessa Suomelle asetetut velvoitteet on tarkoitus panna toimeen soveltamalla ulkomaalaislakia (301/2004), asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annettua lakia (1573/1993), kotikuntalakia (201/1994) sekä maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annettua lakia (493/1999). Lisäksi Suomea velvoittavat useat pakolaisuutta koskevat kansainväliset sopimukset. Sopimuksen velvoitteista aiheutuvat kokonaiskustannukset jäävät valiokunnan saaman selvityksen perusteella verrattain vähäisiksi.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy Haagissa 8 päivänä kesäkuuta 2005 Kansainvälisen rikostuomioistuimen ja Suomen välillä Kansainvälisen rikostuomioistui-

men oikeudenkäynneissä kuultavina olleiden tai kuultavaksi tulevien todistajien ja heidän läheistensä sijoittamisesta Suomen alueelle kirjeenvaihdolla tehdyn sopimuksen ja

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 8 päivänä marraskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Liisa Jaakonsaari /sd
vpj. Aulis Ranta-Muotio /kesk
jäs. Ulla Anttila /vihr
Eva Biaudet /r
Antero Kekkonen /sd
Kimmo Kiljunen /sd
Katri Komi /kesk
Johannes Koskinen /sd

Eero Lankia /kesk
Suvi Lindén /kok
Petri Neittaanmäki /kesk
Aila Paloniemi /kesk
Suvi-Anne Siimes /vas
Ben Zyskowitz /kok
vjäs. Esko-Juhani Tennilä /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Raili Lahnalampi.